

Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*

Emel Yılmaz, Ela Yılmaz, Fatoş Karaca

Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu, Manisa

Amaç: Araştırma, Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile ilişkili faktörleri incelemek amacıyla betimleyici olarak planlanmış ve uygulanmıştır. **Yöntem:** Araştırmaya Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu'nda okuyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 339 öğrenci dahil edilmiştir (katılım oranı % 83). Veriler, 1-31 Mart 2007 tarihleri arasında öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini içeren bilgi formu, aile, arkadaş ve özel bir insanın desteği olmak üzere 3 alan ve 12 sorudan oluşan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (MSPSS) ve 20 soruluk UCLA yalnızlık ölçeğini içeren bir anket kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma öncesinde ilgili kurumdan yazılı izin ve öğrencilerden sözel onam alınmıştır. Verilerin analizi, SPSS 11.0 paket programında tanımlayıcı istatistikler, Student'ın t testi, Mann Whitney U, korelasyon, varyans ve multiple regresyon (çoklu analiz) testleri ile yapılmıştır. **Bulgular:** Öğrencilerin algılanan sosyal destek toplam puan ortalaması 66.4±13.9, yalnızlık düzeyi toplam puan ortalaması 37.4±9.9'dur. Sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri arasında negatif korelasyon ilişkisi olduğu ($r=-0.361$, $p=0.000$) ve yalnızlık düzeyi ile sosyal destek kaynakları (aile, arkadaş ve özel insan) arasındaki korelasyon ilişkisinin de negatif yönlü olduğu saptanmıştır. **Sonuç:** Öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerinin yüksek, yalnızlık düzeylerinin düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal destek, sağlık yüksekokulu öğrencileri, yalnızlık

Examining the level of social support and loneliness of university students

Objective: This descriptive study was planned and applied to determine the related factors with the levels of social support and loneliness of school of health students. **Methods:** The universe of the study consisted of 339 students currently attending at Manisa School of Health, Celal Bayar University (participation rate 83%). Data were collected using a demographic questionnaire, the Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS) consisting three parts of family, friend and special person and of 12-item and the UCLA Loneliness Scale of 20-item between March 1 to March 31, 2007. Before the study, permission was taken from the school and during the study it was taken from students. The analyses of the data were obtained by using descriptive statistical, Student's t test, Mann Whitney U, correlation, variance and multiple regression analysis using SPSS 11.0. **Results:** The mean MSPSS score was 66.4±13.9, the mean scores of loneliness was 37.4±9.9. It was found that there was a negative correlation relationship between the social support and loneliness levels ($r= -0.361$, $p=0.000$) and the correlation relationship between the loneliness level and social support sources (family, friends and a special person) was also found to be negative. **Conclusion:** It is concluded that the level MSPSS of students is high, the loneliness level of them is low.

Key words: Social support, school of health students, loneliness

Genel Tıp Derg 2008;18(2): 71-79

*Bu çalışma 6. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresinde sunulmuştur.

Yazışma adresi: Yrd.Doç.Dr. Emel Yılmaz, Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu, Manisa

e-posta: emlylmz@yahoo.com

Her yaştaki bireyler için sosyal ilişkiler önemlidir. Bütün insanlar yaşamda, başkalarıyla ilişki kurma ve etkileşim içinde olmaya ihtiyaç duyarlar. Günümüzde, kişiler arası ilişkiler birçok nedenden dolayı bozulmakta ve yakınlıktan mahrum olan insanların sayısında hızlı bir artış gözlenmektedir. Yalnızlık da bireyin yaşamını olumsuz olarak

etkileyen, gün geçtikçe artan önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır (1).

Yalnızlık, tanımlanması güç, karmaşık ve sıkıntı verici bir yaşantıdır (2). Yalnızlık toplumda genelde fiziksel olarak tek başına olma durumu olarak ifade edilmektedir (3). İnsanlar yaşları ve sosyal durumları ne olursa olsun yaşamın belirli dönemlerinde yalnızlık yaşayabilirler (2). Kişi diğerleri ile beraber olduğu zaman da yalnızlığı yaşayabilir. Dolayısıyla yalnızlığın temelini, yaşanan sosyal ilişkilerin yetersizliği ve bu ilişkilerden alınan doyum düzeyinin düşüklüğü oluşturmaktadır (3).

Sosyal destek; bireye çevresindeki insanlar tarafından yapılan yardım olarak tanımlanır. Kriz ve emosyonel gerginlik durumlarında bireyler, doğal yardımcı olarak görülen aile üyeleri ve arkadaşlarına dayanma ihtiyacı duyarlar. Bu formal olmayan yardımcıların oluşturduğu destek ağı bireyin uyum süreci ve sağlığı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (4). Yalnızlığın üniversite öğrencileri arasında da yaygın olarak yaşandığı görülmektedir (5). Ailelerinden uzakta üniversite ortamına gelen gençlerde, bir grubun üyesi olma, bir meslek sahibi olma ve geleceğe yön verme idealleri ile yeni bir okula, yeni bir kente ve yabancı bir çevreye uyum sağlama çabaları pek çok öğrencide değişik sorunlar ortaya çıkarmakta, öğrenciler geleneksel düzene ve kendilerine yabancılaşabilmektedir (6,7).

Üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmalar; erkek öğrencilerin kızlardan, akademik yönden başarısız olanların başarılılardan, serbest zamanını tek başına geçirenlerin başkalarıyla geçirenlerden, aylık gelirini sosyal etkinlikler için yeterli görmeyenlerin görenlerden, çevresinden sosyal destek almayanların alanlardan, yakın arkadaş sayısı az olanların fazla olanlardan, yeni sosyal ilişkiler kurmaya isteksiz olanların isteklilerden, sosyal becerilerini yetersiz görenlerin yeterli görenlerden, sorunlarını kimseye açmayanların sorunlarını başkaları açanlardan, anneye, babayla, karşı cinsle, aynı cinsle, kardeşlerle olan ilişkilerinden memnun olmayanların bu ilişkilerinden memnun olanlardan, anne ve babası arasındaki ilişkiden memnun olmayanların memnun olanlardan daha fazla yalnızlık duygusu yaşadıklarını göstermiştir (3).

Sosyal ilişkilerine istenilen düzeyde devam edebilmesinde, yalnızlığını giderme, çevreye uyum

sağlaması ve psikolojik iyilik halini sürdürebilmesinde sosyal destek, genç için vazgeçilmez temel bir ihtiyaç özelliğini taşımaktadır (8).

Bu araştırma, Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek (ASD) ve yalnızlık düzeyleri ile ilişkili faktörleri incelemek amacıyla planlanmış ve uygulanmıştır.

Yöntem

Betimleyici türdeki bu araştırmanın evrenini, Celal Bayar Üniversitesi Manisa Sağlık Yüksekokulu Ebelik, Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu bölümlerinde okuyan 408 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada herhangi bir örneklem seçim yöntemi kullanılmadan evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiş, ancak araştırmaya katılmayı kabul etmeme, araştırmanın yapıldığı tarihlerde okula gelmeme vb. nedenlerle toplam 339 öğrenciye ulaşılabilmektedir (katılım oranı % 83). Veriler 1-31 Mart 2007 tarihleri arasında öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini içeren bilgi formu, aile, arkadaş ve özel bir insanın desteği olmak üzere 3 alan ve 12 sorudan oluşan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (Multidimensional Scale of Perceived Social Support-MSPSS) ve 20 soruluk UCLA yalnızlık ölçeği (University of California Los Angeles Loneliness Scale) kullanılarak elde edilmiştir.

Bilgi formunda öğrencilerden bölüm, sınıf, cinsiyet, barınma türü, geldiği yerleşim birimi vb. ve sosyal ilişkilerden aldığı doyum düzeyine ilişkin bilgiler istenmiştir.

UCLA Yalnızlık Ölçeği: Russel, Peplau ve Ferguson tarafından geliştirilmiştir. 10'u düz, 10'u ters yönde kodlanmış 20 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçeğin her maddesinde sosyal ilişkilerle ilgili duygu ya da düşünce belirten bir durum sunulmakta ve bireylerden bu durumu ne sıklıkta yaşadıklarını dörtlü ölçek üzerinde belirtmeleri istenmektedir. Yüksek puan yalnızlığın daha yoğun yaşandığının belirtisi olarak kabul edilmektedir. Kuramsal olarak her madde için puanlar 1 ile 4 arasında değiştiği için, ölçekten alınacak puanlar en düşük 20, en yüksek 80'dir (9). Türkçe geçerlilik ve

güvenilirlik çalışmaları Demir (10) tarafından yapılmıştır.

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (Multidimensional Scale of Perceived Social Support-MSPSS): Ölçek 1988’de Zimmet ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş ve bireylerin algıladıkları sosyal destek unsurlarını belirlemeye yönelik olup Türkiye’de 1995 yılında Eker ve Arkar (11) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Toplam 12 maddeden oluşan ölçek “kesinlikle hayır” ile “kesinlikle evet” arasında değişen 7 dereceli (1-7 puan), Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin aile, arkadaş, özel kişi desteğini belirlemek üzere dört maddeden oluşan üç alt ölçeği vardır. Alt ölçeklerden alınabilecek en düşük puan 4, en yüksek puan 28’dir. Ölçeğin tamamından elde edilecek en düşük puan 12, en yüksek puan 84’tür. Elde edilen puanın yüksek olması, algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu gösterir (12).

Araştırma öncesinde ilgili kurumdan yazılı izin ve çalışmanın amacı anlatıldıktan sonra öğrencilerden sözel onam alınmıştır. Örneklemi oluşturan öğrencilere anket formu grup halinde sınıf ortamında uygulanmıştır. Öğrenciler anket formunu yaklaşık 15-20 dakikada doldurmuşlardır.

Elde edilen verilerin analizi, SPSS 11.0 paket programında tanımlayıcı istatistikler, Student’ın t testi, Mann Whitney U, korelasyon, varyans ve multiple regression (çoklu analiz) testleri ile yapılmış ve $p<0.05$ olması istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.8 ± 1.7 yıl (min:17-mak:28), % 67.0’si 21 yaş ve altı, % 71.7’si kadın, % 97.3’ü bekar, % 34.5’i hemşirelik bölümünde, % 26.8’i 4. sınıfta okumakta ve % 59.6’sı düz lise mezunudur. Araştırma grubunun % 48,7’sinin en uzun süre ilde yaşadığı, % 46,9’unun arkadaşlarıyla evde kaldığı, % 94,1’inin bir işte çalışmadığı, % 59,9’unun harçlığını ailesinden karşıladığı ve % 57,5’inin sosyal ilişkilerinden memnun olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Araştırma grubunun % 88.8’inin çekirdek aileye, % 46.0’mın 1-2 kardeşe sahip olduğu, % 70.8’inin gelirinin giderine denk, % 71.1’inin annesinin ilköğretim mezunu, % 86.4’ünün annesinin ev

hanımı, % 35.4’ünün babasının lise ve üzerinde eğitim aldığı, % 38.6’sının babasının işçi/memur olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Öğrencilerin ASD ve yalnızlık ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları ve min-mak. değerleri Tablo 3’de gösterilmiştir.

Yalnızlık ve ASD puanlarının bağımsız değişkenlerle ilişkisi incelendiğinde; yapılan tek değişkenli analizlerde yalnızlık toplam puanı ile okunan bölüm, cinsiyet, gelir durumu, anne eğitim düzeyi ve sosyal ilişkilerden memnun olma durumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($P<0.05$). Yapılan çok değişkenli analizlerde yalnızlık düzeyine erkek olma ve sosyal ilişkilerden memnun olma durumunun etkili olduğu belirlenmiştir ($P<0.05$) (Tablo 4). Erkek öğrencilerin yalnızlık puan ortalamaları daha yüksek, sosyal ilişkilerinden memnun olanların ise yalnızlık puan ortalamaları daha düşük bulunmuştur.

ASD toplam puan ortalaması ile devam edilen sınıf, yaş grubu, medeni durum, kardeş sayısı ve sosyal ilişkilerden memnun olma durumu arasında yapılan tek değişkenli analizlerde anlamlı ilişki saptanmıştır ($P<0.05$). Çok değişkenli analizlerde ASD düzeyine sınıf, kardeş sayısı ve sosyal ilişkilerden memnun olma durumunun etkili olduğu belirlenmiştir ($P<0.05$) (Tablo 4). 4. sınıfa devam eden, 1-2 kardeş sahibi ve sosyal ilişkilerinden memnun olan öğrencilerin ASD toplam puan ortalamaları daha yüksektir.

ASD ölçeği alt ölçeklerinden özel insan desteği toplam puanı ile devam edilen sınıf, yaş grubu, medeni durum, baba işi ve kardeş sayısı arasında yapılan tek değişkenli analizlerde anlamlı ilişki saptanmasına karşın, çok değişkenli analiz sonucunda baba işi ve yaşın özel insan desteğine etkili olduğu bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4). Babası işçi/memur olan ve 22 yaş ve üstü öğrencilerin özel insan desteği toplam puan ortalamaları daha yüksektir.

ASD ölçeği alt ölçeklerinden aile desteği toplam puanı ile devam edilen sınıf, sigara kullanımı ve sosyal ilişkilerden memnun olma durumu arasında yapılan tek değişkenli analizlerde anlamlı bir ilişki saptanmasına karşın, çok değişkenli analiz sonucunda sigara kullanımı ve sosyal ilişkilerinden memnun olmanın aile desteği toplam puanı üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir ($P<0.05$) (Tablo 4).

Tablo 1. Öğrencileri Tanıtıcı Özellikler (n=339)

Değişkenler	n	%	Özel insan desteği	Aile desteği	Arkadaş desteği	Sosyal destek	Yalnızlık toplam puan
			toplam puan	toplam puan	toplam puan	toplam puan	Ort. ± ss
			Ort. ± ss	Ort. ± ss	Ort. ± ss	Ort. ± ss	
Yaş							
Ort± ss 20.84±1.70 yıl (17-28)							
21 ve altı	227	67.0	22.06±7.94	24.38±5.52	23.88±6.13	64.73±13.99	37.72±9.88
22 ve üzeri	112	33.0	25.87±5.59	25.16±5.47	24.86±6.06	69.89±13.03	36.72±9.80
Cinsiyet							
Erkek	96	28.3	22.28±7.57	24.47±4.93	23.79±6.33	64.53±14.32	40.28±9.44
Kadın	243	71.7	23.73±7.39	24.71± 5.73	24.37± 6.03	67.19±13.65	36.25±9.80
Medeni durum							
Evli	9	2.7	28.66±1.93	27.55±3.35	26.77±4.26	76.44±7.09	33.88±5.25
Bekar	330	97.3	23.17±7.50	24.56±5.54	24.14±6.14	66.16±13.92	37.49±9.94
Bölüm							
Hemşirelik	117	34.5	23.33±7.71	25.09± 5.62	24.06± 6.14	67.05±13.60	36.05±9.74
Ebelik	117	34.5	24.22±6.97	24.42± 5.82	24.83±5.76	67.65±13.58	35.67±9.64
Sağlık memurluğu	105	31.0	22.31±7.63	24.39± 5.03	23.67± 6.45	64.40±14.38	40.80 ±9.45
Sınıf							
1.sınıf	83	24.5	22.34±8.34	24.80 ±5.18	23.71±6.83	65.33±14.01	36.81±10.61
2.sınıf	72	21.2	19.73±8.37	23.01 ±6.14	22.00±6.40	59.75±14.74	38.33±10.28
3.sınıf	93	27.4	24.69±5.66	24.66 ±5.74	25.09±5.35	68.38±12.72	37.77±8.94
4.sınıf	91	26.8	25.64±6.25	25.76 ±4.78	25.51±5.43	70.74±12.15	36.79±9.77
En son bitirilen Okul							
Sağlık meslek lisesi	17	5.0	23.47±8.63	24.05±6.32	23.29±6.90	65.35±16.53	36.52±8.04
Düz lise	202	59.6	22.68±7.84	24.28±5.49	23.98±6.23	65.23±14.50	38.25±9.26
Süper/Anadolu Lisesi	120	35.4	24.37±6.51	25.33±5.40	24.72±5.80	68.61±12.14	36.07±10.91
En uzun yaşanan yer							
İl	165	48.7	23.18±7.87	24.47±5.99	24.18±6.61	66.11±14.90	37.52±10.58
İlçe	127	37.5	24.05±6.17	24.40±4.88	23.66±5.65	66.58±12.37	37.46±9.13
Köy/Kasaba	47	13.9	21.82±8.92	25.89±5.30	25.78±5.25	67.19±14.23	36.76±9.22
Şu anda yaşanan yer							
Aile ile	49	14.5	23.28±7.19	24.42±6.29	25.18±5.38	66.91±14.43	35.89±9.33
Yurtta	131	38.6	22.89±7.47	24.29±5.66	23.14±6.99	64.92±13.92	38.47±10.21
Arkadaş ile evde	159	46.9	23.69±7.55	25.00±5.14	24.79±5.42	67.54±13.63	36.96±9.68
İşte çalışma durumu							
Evet	20	5.9	23.10±7.81	23.35±6.02	24.75±6.47	65.20±14.72	39.75±10.37
Hayır	319	94.1	23.33±7.45	24.72±5.48	24.17±6.10	66.51±13.84	37.24±9.82
Harçlık karşılanan yer							
Aileden	203	59.9	23.29±7.50	24.69±5.63	24.58±5.79	66.73±13.85	36.99±10.54
Burs ve kredilerden	125	36.9	23.37±7.30	24.67±5.21	23.62±6.49	66.08±13.79	38.00±8.69
Kendisi çalışıyor	11	3.2	23.36±9.05	23.36±6.85	24.00±7.52	65.09±16.41	37.81±9.68
Sosyal ilişkilerden memnuniyet							
Hiç	14	4.1	21.14±10.76	23.28±7.58	22.78±8.04	61.71±17.72	43.14±11.14
Nadiren	130	38.3	22.47±7.65	23.40±6.24	21.79±7.45	62.52±15.61	40.98±9.03
Sık Sık	195	57.5	24.04±6.99	25.56±4.59	25.92±4.09	69.38±11.4	34.58±9.36

Tablo 2. Öğrencilerin Ailelerini Tanıtıcı Özellikler (n=339)

Değişkenler	n	%	Özel insan desteği	Aile desteği toplam	Arkadaş desteği	Sosyal destek	Yalnızlık toplam
			toplam puan	puan	toplam puan	toplam puan	puan
			Ort. ± Ss	Ort. ± Ss	Ort. ± Ss	Ort. ± Ss	Ort. ± Ss
Aile tipi							
Çekirdek aile	301	88.8	23.37±7.46	24.59±5.60	24.11±6.21	66.40±13.83	37.56±9.91
Geniş aile	38	11.2	22.92±7.54	25.05±4.74	24.97±5.25	66.71±14.41	36.07±9.44
Kardeş sayısı							
1-2 kardeş	156	46.0	24.29±7.02	25.38±5.13	25.12±5.17	68.94±12.37	36.26±8.94
3-4 kardeş	144	42.5	22.97±7.62	24.09±5.68	23.79±6.54	65.18±14.34	38.33±0.51
5 ve üzeri	39	11.5	20.71±7.98	23.74±6.09	22.12±7.33	61.05±15.90	38.46±10.63
Ailenin gelir durumu							
Gelir Giderden ↓	76	22.4	23.60±6.81	24.48±5.59	22.60±7.20	65.39±13.70	39.81±9.63
Gelir Gidere Denk	240	70.8	23.45±7.62	24.83±5.44	24.74±5.71	67.14±13.88	36.48±9.80
Gelir Giderden ↑	23	6.8	21.08±7.72	23.17±6.02	23.95±5.53	62.52±14.08	38.86±10.02
Anne eğitim düzeyi							
Okuryazar değil	47	13.9	22.70±7.27	24.17±5.18	23.17±7.53	64.51±14.68	40.72±9.15
İlköğretim	241	71.1	23.66±7.48	24.96±5.40	24.59±5.94	67.38±13.88	37.03±9.90
Lise ve üzeri	51	15.0	22.27±7.53	23.56±6.23	23.35±5.31	63.76±12.78	36.03±9.82
Anne işi							
Ev hanımı	293	86.4	23.26±7.50	24.74±5.41	24.33±6.18	66.60±13.85	37.33±9.81
İşçi/memur	46	13.6	23.67±7.22	24.00±6.15	23.41±5.67	65.36±14.10	37.80±10.25
Baba eğitim düzeyi							
İlköğretim	219	64.6	23.33±7.24	24.45±5.57	24.26±6.19	66.27±14.23	9.57±9.57
Lise ve üzeri	120	35.4	23.30±7.88	24.99±5.41	24.11±5.99	66.73±13.26	10.39±10.39
Baba işi							
Çalışmıyor (Emekli)	114	33.6	23.51±7.17	24.64±5.61	23.98±5.75	66.64±14.19	36.99±9.74
İşçi/memur	131	38.6	24.45±6.62	24.95±5.45	24.60±6.03	68.18±12.79	37.61±9.96
Serbest meslek	48	14.2	21.83±8.09	23.79±5.87	23.70±6.23	63.60±14.80	37.02±11.12
Çiftçi	46	13.6	21.19±9.09	24.67±5.12	24.19±7.15	63.93±14.67	38.17±8.60

Tablo 3. Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Ortalamaları (Ort±ss) ve Minimum-Maksimum (Min-Mak) Değerleri (n=339)

Ölçekler	Ort ±ss	Min-mak
Özel insan toplam puan	23.32± 7.46	0-32
Aile toplam puanı	24.64± 5.51	4-32
Arkadaş toplam puanı	24.21± 6.11	1-32
Sosyal destek toplam puan	66.43±13.87	22-88
Yalnızlık toplam puan	37.39± 9.85	20-70

Sigara kullanmayan ve sosyal ilişkilerinden memnun olan öğrencilerin aile desteği toplam puan ortalamaları yüksektir.

ASD ölçeği alt ölçeklerinden arkadaş desteği toplam puan ortalaması ile devam edilen sınıf, şu anda

kalınan yer, yüksek öğrenim için geline yer, kardeş sayısı ve sosyal ilişkilerden memnun olma durumu arasında yapılan tek değişkenli analizlerde anlamlı bir ilişki saptanmasına karşın, çok değişkenli analiz sonucunda sosyal ilişkilerinden memnun olma, yüksek öğrenim için geline yer ve kardeş sayısının arkadaş desteği toplam puan üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir (P<0.05) (Tablo 4). Yüksek öğrenim için köy/kasabadan gelenlerin, 1-2 kardeş sahibi olanların ve sosyal ilişkilerinden memnun olan öğrencilerin arkadaş desteği toplam puan ortalamaları yüksektir.

Yalnızlık, ASD ve alt ölçekleri ile diğer bağımsız değişkenler (bir işte çalışma durumu, en son bitirilen okul, anne işi, baba eğitim düzeyi, aile tipi ve harçlık

Tablo 4. Yalnızlık, Algılanan Sosyal Destek ve Alt Ölçeklerini Etkileyen Değişkenlerin Basamaklı Multiple Regresyon Son Modelleri

Yalnızlık Puanı* (n=339)	β	t	P
R ² = 0.140			
Sabit		44.458	0.000
Cinsiyet (0.Erkek / 1.Kadın)	0.150	2.831	0.000
Sosyal ilişkilerden memnuniyet (0.Memnun/ 1. Memnun değil)	0.295	5.771	0.000
Algılanan sosyal destek puanı** (n=339)			
R ² =0.114			
Sabit		18.337	0.000
Sınıf (0.4. sınıf / 1.1,2,3. sınıf)	-0.141	-2.688	0.008
Kardeş sayısı (0.1-2 kardeş / 1.3 ve daha fazla kardeş)	-0.137	-2.641	0.009
Sosyal ilişkilerden memnuniyet (0.Memnun/ 1. Memnun değil)	-0.217	-4.165	0.000
Özel bir insandan algılanan sosyal destek puanı*** (n=339)			
R ² =0.082			
Sabit		12.568	0,000
Baba iş (0.İşçi/memur/ 1.Diğer meslekler)	-0.132	-2.484	0.013
Yaş (0. 22 ve üzeri / 1. 21 ve altı)	-0.129	-2.092	0.037
Aileden algılanan sosyal destek puanı **** (n=339)			
R ² =0.076			
Sabit		44.933	0.000
Sigara (0. Sigara kullanmayan/ 1. Sigara kullanan)	-0.173	-3.263	0.001
Sosyal ilişkilerden memnuniyet (0.Memnun / 1. Memnun değil)	-0.168	-3.179	0.002
Arkadaşlardan algılanan sosyal destek puanı***** (n=339)			
R ² = 0.074			
Sabit		22.620	0.000
Sosyal ilişkilerden memnuniyet (0.Memnun / 1. Memnun değil)	-0.169	-3.160	0.002
Yüksek öğrenim için gelinen yer (0.Köy- kasaba 1. İl-ilçe)	-0.118	-2.217	0.027
Kardeş sayısı (0.1-2 kardeş / 1.3 ve daha fazla kardeş)	-0.112	-2.104	0.036

*Son modelde, önceki basamaklarda modelden çıkarılmış olan öğrenim görülen bölüm, gelir durumu, anne eğitim düzeyi değişkenlerine yer verilmemiştir.

** Son modelde, önceki basamaklarda modelden çıkarılmış olan yaş ve medeni durum değişkenlerine yer verilmemiştir.

*** Son modelde, önceki basamaklarda modelden çıkarılmış olan devam edilen sınıf, medeni durum ve kardeş sayısı değişkenlerine yer verilmemiştir.

**** Son modelde, önceki basamaklarda modelden çıkarılmış olan devam edilen sınıf değişkenine yer verilmemiştir.

***** Son modelde, önceki basamaklarda modelden çıkarılmış olan devam edilen sınıf ve şu anda kalınan yer değişkenlerine yer verilmemiştir.

karşılanan yer) arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (P>0.05).

ASD ölçeği ve alt gruplarının yalnızlık ile ilişkisi incelendiğinde; sosyal destek ve yalnızlık düzeyi

Tablo 5. Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Alt Gruplarının Yalnızlık ile İlişkisi (n=339)

Ölçekler	Özel insan toplam puan	Aile toplam puan	Arkadaş toplam puanı	Sosyal destek toplam puan
Yalnızlık toplam puanı (n=339)	-0.192*	-0.297*	-0.418*	-0.361*

arasında orta derecede negatif korelasyon ilişkisi olduğu (r=-0.361, P=0.000) ve yalnızlık düzeyi ile sosyal destek kaynakları aile (r=-0.297, P=0.000) orta, arkadaş (r=-0.418, P=0.000) orta ve özel insan (r=-0.192, P=0.000) arasında zayıf negatif korelasyon ilişkisi olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin ASD puanları arttıkça yalnızlık puanları azalmaktadır (Tablo 5).

Tartışma ve sonuç

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; örnekleme oluşturan öğrencilerin Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ) toplam puan ortalamaları 66.43 ± 13.87 , yalnızlık puan ortalamaları 37.39 ± 9.85 olarak saptanmıştır. Burada öğrencilerin ailelerinden ASD'in arkadaş ve özel insan desteği ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 3). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencileri ile yapılan çalışmada aileden ASDÖ toplam puanı daha yüksek bulunmuştur (6). Üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada (3) öğrencilerin yalnızlık puan ortalaması 35.73 ± 9.31 olarak belirlenmiştir. Arkar ve ark (2004) üniversite öğrencilerinde ASDÖ toplam puanının 62.96 ± 13.5 , yalnızlık puan ortalamasının 36.16 ± 10.0 olduğunu, öğrencilerin ailelerinden algılanan sosyal desteğin arkadaş ve özel insan desteği ortalamasından yüksek olduğunu bildirmişlerdir. (13). Yapılan diğer bir çalışmada (14) ise aile ilişkilerinin ve sosyal ilişkilerin ergenin yalnızlık düzeyinde etkili olduğu vurgulanmaktadır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular literatür bulgularına benzerdir.

Yaşın yalnızlık düzeyine etkisinin incelendiği bir araştırmada (8), yaş arttıkça yalnızlık düzeyinin azaldığını belirlenmiştir. Yurt dışında yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir (15). Farklı kültürdeki üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada (16) yaşın yalnızlık düzeyini etkilemediği bildirilmiştir. Bu araştırmada yaş ile yalnızlık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamasına karşın, yaş grubu büyük öğrencilerin yalnızlık düzeyi puanları düşük bulunmuştur. Bulgular literatür bulguları ile tutarlılık göstermektedir (Tablo 4). Bazı çalışmalarda, yaş ile sosyal destek düzeyi arasında fark saptanmazken, bazılarında yaş grubu arttıkça algılanan sosyal desteğin arttığı bildirilmiştir (6, 8). Bu çalışmada da yaş grubu arttıkça alınan sosyal destek düzeyi de artmaktadır. Bulgular diğer araştırma bulgularına benzerdir.

Yapılan çalışmalarda; erkek ve kız öğrencilerin yalnızlık puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (8,17). Kutlu (38), yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte kalan gençlerin yalnızlık düzeylerini incelediği çalışmasında, kızların yalnızlık düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Literatürde erkek öğrencilerin kızlardan daha yalnız olduklarını belirten çalışmalar vardır (19). Bu araştırmada; erkek öğrencilerin kız öğrencilerden yalnızlık puanları daha yüksek bulunmuş ve aralarında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Tablo 4). Elde edilen bulgular literatür bilgileri ile uyum içindedir. Literatürde kız öğrencilerin sosyal destek ağının erkek öğrencilerden yüksek olduğu bildirilmiştir (8,13). Bu çalışmada sosyal destek ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamasına karşın, kız öğrencilerin sosyal destek puanları erkeklerinkinden yüksek bulunmuştur. Araştırma bulguları literatür bilgilerini destekler niteliktedir. Buluş (3), yalnızlık düzeyinin birinci sınıf öğrencilerinde diğerlerine oranla daha yüksek olduğunu ve son sınıfa doğru gidildikçe bu düzeyin düştüğünü göstermektedir. Bu araştırmada sınıflar ile yalnızlık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (Tablo 4). Araştırmada elde edilen bu bulgu literatür bulguları ile benzerlik göstermemektedir.

Kılınç (20) araştırmasında literatürde ailenin sosyoekonomik durumu ile yalnızlık arasında ilişkinin olduğu ve düşük sosyoekonomik düzeydeki okullarda okuyan öğrencilerinin kendilerini daha yalnız hissettiklerinin saptandığını ifade etmiştir. Bu araştırmada gelirini giderinden düşük olarak ifade eden öğrencilerin yalnızlık düzeyleri daha yüksek bulunmasına karşın istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (Tablo 4). Bu öğrencilerin ekonomik yetersizlikler nedeniyle sosyal aktivitelere daha az katıldıkları ve sosyal ağlarının azaldığı düşünülmektedir. Çakır ve Palabıyıkoglu (4), çalışmalarında ASD toplam puanları üzerinde sosyokültürel düzeyin etkili olduğunu saptamışlardır. Üst sosyokültürel düzeye sahip gençlerin her üç alt ölçekten daha fazla puan aldıkları, en yüksek puanın da aileden alındığı belirlenmiştir. Yıldırım'ın araştırmasında (21) yer aldığı gibi, Hashima ve Amato (1994) çalışmalarında yoksul aile çocuklarının ana babalarından aldıkları sosyal desteğin daha düşük olduğu belirtilmektedir. Bu araştırmada, gelir düzeyi ile sosyal destek düzeyleri arasında istatistiksel olarak fark saptanmamasına karşın aileden alınan sosyal destek puanı arkadaş ve özel insan desteğinden alınan puandan daha yüksektir (Tablo 4). Araştırma sonuçları literatür bulgularını destekler niteliktedir.

Araştırmada öğrencilerin yüksek öğrenim için geldikleri yer, başka bir deyişle ailelerinin ikamet ettiği yer ile yalnızlık düzeyi ve sosyal destek toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamasına karşın, köy/kasaba gibi küçük yerleşim merkezlerinden gelenlerin yalnızlık puanlarının ilden gelenlere göre daha düşük, sosyal destek puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4). Öğrencilerin yüksek öğrenim için geldikleri yer ile arkadaş destek puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 4). Köy/kasaba gibi küçük yerleşim yerlerinden gelen öğrencilerin arkadaş destek puanları il/ilçeden gelenlerden daha yüksektir. Kozaklı (8), çalışmasında benzer sonuçlar elde etmiştir. Bu da kentlerin sosyal ve kültürel yoğunluğuna karşılık, küçük yerleşim bölgelerinde sosyal ilişkilerin daha yoğun ve samimi yaşandığını göstermektedir.

Kılınç (20), çalışmasında literatürde kardeş sayısı çok olan öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin az kardeşlilerden daha yüksek olduğunu, bazı araştırmalarda ise kardeş sayısının yalnızlık düzeyi üzerinde etkisinin olmadığını belirtildiğini ifade etmiştir. Yapılan başka bir çalışmada (8) kardeş sayısının sosyal destek düzeyi üzerinde etkili olmadığı bildirilmiştir. Kahriman ve Polat (22), araştırmalarında adölesanların kardeş sayılarına göre aileden algılanan sosyal destek puan ortalamalarının 2 kardeşi olanlarda en yüksek, arkadaş puan ortalamalarının ise 3 kardeşi olanlarda en yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Bu çalışmada kardeş sayısı ile yalnızlık düzeyi arasında anlamlı ilişki saptanmamasına karşın, ASD düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 4). 1-2 kardeşe sahip olanların ASD düzeyi daha yüksektir. Araştırma bulguları literatür ile uygunluk göstermektedir.

Kılınç (20) çalışmasında, literatürde annenin eğitim düzeyi yükseldikçe yalnızlık düzeyinin daha düşük olduğunu, babanın eğitim düzeyinin ise yalnızlığı etkilemediğini gösterildiğini bildirmiştir. Kozaklı (8) araştırmasında literatüre benzer sonuçlar elde etmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgular literatür bulgularıyla paraleldir (Tablo 4).

Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin yalnızlık puan ortalamalarının yetiştirme yurdunda kalmayan ergenlerden daha yüksek olduğunu bildirilmiştir (23). Başka bir çalışmada (8) barınma yeri ile sosyal

destek ve yalnızlık düzeyi arasında ilişki belirlenmemiştir. Bu çalışmada; üniversite eğitimi süresinde kalınan yerin yalnızlık ve ASD düzeylerine etkili olmadığı bulunmuştur (Tablo 4). Araştırma sonuçları literatür bilgileri ile uyumludur.

Baran ve Bulut (24) araştırmalarında gençlerin sigara kullanma durumu ile yalnızlık puanları arasında anlamlı ilişki saptamamışlardır. Bu çalışmada, sigara içme durumu ile yalnızlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış, fakat aile sosyal destek puanı ile sigara kullanma durumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Tablo 4). Sigara kullanan öğrencilerin aileden algıladıkları sosyal destek puanı düşük olarak belirlenmiştir. Sigara kullanan öğrencilerin yeterli aile desteği almama durumunun da sigara kullanımında etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırma bulguları literatür ile benzerdir.

Yalnızlık ile sosyal ilişkilerden alınan doyum düzeyi arasında güçlü bir ilişki olduğu açıklanmıştır. Buna göre; ilişkilerinden hiç doyum almadığını ifade eden öğrencilerde en yüksek yalnızlık ortalamasına rastlanırken, en düşük yalnızlık düzeyine de sosyal ilişkilerden sık sık doyum aldığını belirtenlerde rastlanmıştır (3). Ergenler ile yapılan bir çalışmada (25), ergenlerin sosyal ağlarındaki kendileri için önemli kişilerin yalnızlık düzeyleri üzerinde etkili olduğu bildirilmiştir. Bu çalışmada da sosyal ilişkilerinden memnun olmayanların yalnızlık düzeyi yüksek, sosyal destek düzeyleri düşük bulunmuştur (Tablo 4). Araştırmadan elde edilen bulgular literatür bulguları ile tutarlılık göstermektedir. Burada sosyal ilişkilerinden memnun olan kişilerin daha geniş sosyal ağa sahip oldukları için daha fazla sosyal destek aldıkları düşünülmektedir.

Araştırmamızda bağımlı değişkenler arasındaki korelasyon ilişkileri incelendiğinde, yalnızlık ve sosyal destek arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Sosyal destek ölçeğinin alt grupları olan, özel insan, arkadaş ve aileden sağlanan sosyal destek ile yalnızlık düzeyi arasında da negatif yönde bir korelasyon ilişkisi saptanmıştır. Diğer bir deyişle öğrencilerin sosyal destek düzeyleri yükseldikçe, yalnızlık düzeyi azalmıştır (Tablo 5). Bu bulgu yapılan araştırma bulguları ile tutarlılık göstermektedir (8,13,26-28).

Araştırma sonucunda; öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerinin yüksek, yalnızlık düzeylerinin düşük olduğu, algılanan sosyal destek düzeyi arttıkça yalnızlık düzeylerinin azaldığı saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda;

Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeylerini etkileyen çeşitli faktörlerin ayrı ayrı incelenmesi,

Öğrencilerin sosyal ilişkilerini artıracak ders dışı etkinlikler düzenlenerek öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin en aza indirilmesi,

Sosyal ilişkilerin memnun olmayan öğrencilere gerekli psikolojik danışmanlık destek hizmetlerinin verilmesi,

Öğrencilerin, algılanan sosyal destek düzeyleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için farklı fakülte ve yüksekokullardan daha geniş bir örneklem grubu ile çalışılması önerilmektedir.

Kaynaklar

1. Kılınç H, Sevim SA. Ergenlerde yalnızlık ve bilişsel çarpıtmalar. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Derg 2005; 38: 67-89.
2. Özkürkçügil AÇ. Cezaevinde yalnızlık ve yalnızlığın depresyonla ilişkisi. Kriz Derg 1998; 6:21-32.
3. Buluş M. Üniversite öğrencilerinde yalnızlık. PAÜ Eğitim Fak Derg 1997;3:82-90.
4. Çakır Y, Palabıykoğlu R. Gençlerde sosyal destek-çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Kriz Derg 1997; 5:15-24.
5. Duy B. Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı grupla psikolojik danışmanın yalnızlık ve fonksiyonel olmayan tutumlar üzerine etkisi. Doktora Tezi Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, 2003.
6. Sertbaş G, Çuhadar D, Demirli F. Gaziantep Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü öğrencilerinde aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Hemşirelik Forumu Derg 2004; Kasım-Aralık:42-8.
7. Uygun S. Üniversite gençliğinin yabancılaşması. Bilim ve Akıl Aydınlığında Eğitim Dergisi 2004; 5. (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi57/uygun.htm> erişim:02/08/2007).
8. Kozaklı H. Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, 2006.
9. Gün F. Kent kültüründe yalnızlık duygusu. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji (Sosyal Antropoloji) Anabilim Dalı, 2006.
10. Demir A. UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. Psikol Derg 1989; 7: 14-18.
11. Eker D, Arkar H Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. Türk Psikol Derg 1995;10: 45-55.
12. Aksüllü N, Doğan S. Huzurevinde ve evde yaşayan yaşlılarda algılanan sosyal destek etkenleri ile depresyon arasındaki ilişki. Anadolu Psikiyatri Derg 2004; 5:76-84.
13. Arkar H, Sarı Ö, Fidaner H. Relationships between quality of life, perceived social support, social network and loneliness in a Turkish sample. Yeni Symposium 2004; 42: 20-7.
14. Uruk AÇ, Demir A. The role of peers and families in predicting the loneliness levels of adolescents. J Psychol 2003; 137: 179-93.
15. Orzeck T, Rokach A. Men who abuse drugs and their experience of loneliness. Eur Psychologist 2004;9:163-9.
16. Le Roux A, Connors J. A cross-cultural study into loneliness amongst university students South African J Psychol 2001; 31: 46.
17. Eskin M. Ergenlikte yalnızlık, baş etme yöntemleri ve yalnızlığın intihar davranışı ile ilişkisi. Klinik Psikiyatri 2001;4:5-11.
18. Kutlu, M. Yetiştirme yurdunda ve ailesiyle birlikte kalan öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. VII. Ulusal Psikoloji ve Rehberlik Danışma Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, Ankara: Pegem Yayıncılık, 2003;11.
19. Cramer KM, Neyedley KA. Sex differences in loneliness: The role of masculinity and femininity. Sex Roles: A J Res 1998;38:645-52.
20. Kılınç H. Ergenlerin yalnızlık düzeyleri ve kişiler arası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, 2005.
21. Yıldırım İ. Akademik başarının yormayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Derg 2000;18: 167-76.
22. Kahrıman İ, Polat S. Adölesanlarda aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişki. Atatürk Üni Hemşirelik Yüksekokulu Derg 2003;6:13-24.
23. Aral N, Gürsoy F, Bıçakçı MY. Yetiştirme yurdunda kalan ve kalmayan kız ergenlerin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Derg 2006;5:10-19.
24. Baran G, Bulut Ş. Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. Eğitim Araştırmaları Derg 2007; (http://www.anyayincilik.com.tr/dergi/haber_oku.asp?haber=87, erişim: 02/08/2008)
25. Minzi MCR de, Sacch C. Adolescent loneliness assessment. J Adolescence 2004; 39: 701-10.
26. Yeh, SCJ, Lo, SK. Living alone, social support, and feeling lonely among the elderly. Social Behavior Personality 2004;32:129-39.
27. Lunsky Y. Suicidality in a clinical and community sample of adults with mental retardation. Res Develop Disabilities 2004; 25:231-43.
28. Ponizovsky AM, Ritsner MS. Patterns of loneliness in an immigrant population. Comprehen Psych 2004;45: 408-14.